Ahi Evran Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Dergisi
Cilt 10, Sayı 3, Aralık 2009
Sayfa 89-96

Projeye Dayalı Öğrenme Yaklaşımı'nın Öğrencilerin Sosyal Bilgiler Dersine İlişkin Tutumlarına Ve Görsel Sunu Uygulamalarına Etkisi

Sefer ADA[1]
Z. Nurdan BAYSAL[2]
Hatice KADIOĞLU[3]

ÖZET

Bu araştırmada, ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersinde, projeye dayalı öğrenme yaklaşımının, öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutumuna ve görsel sunu uygulamalarına etkisi araştırılmıştır. Araştırma, İstanbul ili, Esenler ilçesi Engin Can Güre İlköğretim Okulu'nda öğrenim gören 44 deney, 44 kontrol grubunda olmak üzere 88 dördüncü sınıf öğrencisi ile, 2006-2007 eğitim-öğretim yılı ikinci dönem süresince gerçekleştirilmiştir. Deney grubunda sosyal bilgiler dersi, projeye dayalı öğrenme yaklaşımıyla, kontrol grubunda müdahale edilmeden işlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumu ölçmek amacıyla "Görsel Sunu Tutum Ölçeği", sosyal bilgiler dersine yönelik tutumu ölçmek amacıyla "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Bu araştırma, yarı deneme modellerinden eşitlenmemiş kontrol gruplu modele göre desenlenmiştir. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 12.0 paket programı kullanılarak, veriler üzerinde ki kare ve t testi yapılmış, tek yönlü 0.05 anlamlılık düzeyi esas alınmıştır. Araştırma sonucunda ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde projeye dayalı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu olumlu yönde arttırdığı bulunmuştur ($p<.05$).

ANAHTAR KELİMELER: Projeye Dayalı Öğrenme Yaklaşımı, Görsel Sunu Uygulamaları, Tutum.

The Effect of Project-Based Learning Approach on Student's Attitude of Social Studies Lesson and Visual Presentation Practices

ABSTRACT

In this research, the effect of Project-based learning approach at the fourth class social science on the attitude of visual presentation practices and social science is searched. The research is done fourth year pupils in the primary school at 2006-2007 academic year with 44 pupils from 4-B as experimental group and 44 pupils from 4-A as control group from Engin Can Primary School in Istanbul, Esenler. While the experimental group courses were taught by Project-based learning apporach, the control group courses were taught by the classroom teacher the way s/he normally did. In the research, "Social Science Attitude Scales" for the pupils' social science attitude and "Visual Presentation Attitude Scales" for the pupils' visual presentation practices attitude were used to gather data. Also "Personel Knowledge Form" is used to know pupils' sexuality, mother-father education level, number of brother and sister. This research was formed as non equalized control model from semi-experimental models. Chi-square, frequency and t-test were applied on data, and they were analyzed by using SPSS 12.0. There are meaningful differences on social science attitude and for visial presentation attitude in favour of the experimental group ($p<.05$).

KEYWORDS: Project-Based Learning Apporach, Visual Presantation Practices, Attitude.

[1] Prof. Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul, seferada@marmara.edu.tr
[2] Yrd. Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği Anabilim Dalı, İstanbul, nurdanbaysal@hotmail.com
[3] Engin Can Güre İlköğretim Okulu, İstanbul, Hatice_kadi@hotmail.com

GİRİŞ

Her ülke eğitim sistemini çağın gerektirdikleri doğrultusunda düzenlemek durumundadır. Programların dolayısı ile uygulamaların da istenen insan özelliklerine hizmet etmesi beklenmektedir. Türkiye'de uygulanmaya başlanan 2005 İlköğretim Programı öğrencinin bizzat uygulamalara iştirak ettiği bir yapının okullara taşınmasını gerektirmiştir. Yeni olmamakla birlikte ülkemizde yeni programla tüm okullarda uygulanması gereken öğrencilerin etkin olduğu yaklaşımlardan biri projeye dayalı öğrenme ($P_jDÖ$)* yaklaşımıdır.

$P_jDÖ$ ile öğrenciler bilgiye ulaşır, bilgiyi analiz eder, işe yarar bilgiyi seçer ve örgütler, öğrenme sürecini denetler ve gruplar halinde çalışır. Sadece bir takım bilgileri ezberleyen ve bunları sınavda kullanan bireyler yetiştirmenin ne bireye ne de topluma bir yararı yoktur. Bu durumda $P_jDÖ$ ve benzeri yaklaşımların kullanılması öğrenciler için önemli kazanımlar sağlamaktadır (Vural, 2004). Öte yandan öğrencilerin bilgilerini birbirleri ile paylaşmalarına, fikirlerini diğer arkadaşlarına sunmalarına, dinlemeyi ve dinletebilmeyi de öğrenmelerine ihtiyaç vardır. Öğrencilere sık sık söz hakkı vermek, kendilerini etkili bir şekilde anlatabilmelerini, büyük gruplar önünde ifade etmelerini sağlamak ve görsel sunu uygulamaları yaptırmak açısından da $P_jDÖ$ elverişli bir yaklaşımdır.

Projeye Dayalı Öğrenme Yaklaşımı

$P_jDÖ$'nün tek kabul gören bir tanımı yoktur. $P_jDÖ$'yü; öğrencileri, karmaşık, gerçekçi sorular ve dikkatlice tasarlanmış ürünler ve görevler çevresinde derinleştirilmiş araştırma süreci yoluyla öğrenmede bilgi ve becerileri birleştiren sistematik bir öğretim yaklaşımı olarak tanımlamak yaklaşımın önemli pek çok yönünü vurgulamayı sağlamaktadır (URL-1, 2005). Arderley ve diğerleri (1975) $P_jDÖ$'nün aşağıdaki beş özelliğe sahip olması gerektiğini belirtmiştir:

1. Projeler –ya da $P_jDÖ$- her zaman gerekli olmamakla birlikte genellikle öğrenci tarafından tespit edilen bir problemin çözümünü içerir.
2. Öğrenci / öğrenci gruplarının aktif olarak katıldığı eğitimsel etkinlikleri gerektirir.
3. Genellikle bir ürün ile sonuçlanır (örneğin; maket, poster, model, rapor vb.).
4. Uzun bir zamanı gerektir(ebil)ir.
5. Tüm basamaklarda öğretmenin rolü, otoriter olmak yerine karşılıklı görüş alışverişine açık bir öğretim desteği/rehberliği olmalıdır (aktaran: Helle, Tynjälä ve Olkınuora, 2006).

$P_jDÖ$, öğrenciyi yukarıda sıralanan özelliklere dayalı olarak pasif alıcı konumundan çıkarmaktadır. Öğrenci $P_jDÖ$ sürecinde araştırıp, inceleyerek, bilgiye kendisi ulaşmakta ve elde ettiği bilgileri kullanarak anlamlı bütünler haline getirip probleme/problemlere çözüm bulmaktadır (Yıldız, 2004).
Erdem (2002) $P_jDÖ$ için 11 adımlık bir süreç önermiştir:

1. Hedeflerin belirlenmesi,
2. Yapılacak işin ya da ele alınacak sorunun belirlenip, tanımlanması,
3. Sonuç raporunun özelliklerinin ve sunuş biçiminin belirlenmesi,
4. Değerlendirme ölçütlerinin ve yeterlik düzeylerinin belirlenmesi,
5. Takımların oluşturulması,
6. Alt soruların belirlenmesi, bilgi toplama sürecinin planlanması,
7. Çalışma takviminin oluşturulması,
8. Kontrol noktalarının belirlenmesi,
9. Bilgilerin toplanması,
10. Bilgilerin örgütlenip raporlaştırılması ve
11. Projenin sunulması.

$P_jDÖ$, bu süreç içerisinde öğrencilerin yaratıcı öğrenme deneyimi kazanmalarını da sağlamaktadır. Bu yaklaşım, öğrencinin aktif katılımını güdülediği, üst düzey bilişsel aktiviteler içerdiği, çok çeşitli araç ve kaynak kullanımını desteklediği, sosyal beceriler ve hayat becerilerini birlikte ele aldığı ve teknoloji kullanımını bir araç olarak vurgulayan, doğru bilgisayar destekli eğitim uygulamalarının da temel öğretim yaklaşımıdır. Yaklaşım bir ya da daha fazla alanın temel kavramları ve prensipleri üzerine odaklıdır ve bir ders senaryosu içinde birden fazla dersin öğrenme hedeflerini kapsamaktadır (Demirel ve diğerleri, 2001). Daha da önemlisi $P_jDÖ$, farklı yaş, dil, din, ırk ve cinsiyet farklılıkları ile zengin bir eğitim örgüsünü ortaya çıkarmaktadır. Farklı yapı ve beklentideki pek çok çocuğu, benzer hedeflere doğru yönlendirebilmenin ve onları çalışmalarında

* Bu çalışma boyunca projeye dayalı öğrenme -probleme dayalı öğrenme ile karıştırılmaması için- $P_jDÖ$ şeklinde kısaltılarak kullanılmıştır.

yüreklendirebilmenin en güzel yolu proje çalışmalarından geçmektedir (Köksal, 2003). Yararları oldukça fazla olan P_jDÖ, 2005 İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı içeriğinde yer alan konuların uygulanmasında ve görsel sunu uygulamalarının gerçekleştirilmesinde sık sık başvurulabilecek bir yaklaşımdır.

Görsel Sunu Uygulamaları

Sunu, konuşmacı ve katılımcıların yer aldığı iki yönlü bir iletişimdir (Baltaş, 2004). Başarılı bir sunuda nefesin doğru yerlerde alınıp verilmesi, sözel içeriğin iyi hazırlanması, prova yapılması, sesin ve beden dilinin etkili kullanılması ve görsel araçlardan (posterler, slaytlar, filmler vb.) yararlanılması önemlidir (Bingaman, 1993; Collins, 1998; Peel, 1998; Stuart, 2002; Bradbury, 2006). Sunu katılımcıları bilgilendirmek ya da ikna etmek için yapılır (Olson, 1999). P_jDÖ'nün 11. adımında gerçekleştirilen sunular katılımcıları araştırılan bilgiler, çözümler, oluşturulan ürünler hakkında bilgilendirmek ve sürecin değerlendirilmesi amacı için kullanılabilir.

YÖNTEM

Bu araştırmada P_jDÖ'nün ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin görsel sunu uygulamalarına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi olup olmadığını belirlemek amacıyla nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yarı-deneme modellerinden, eşitlenmemiş kontrol gruplu model seçilmiştir. Modelde yansız atama yoluyla oluşturulmuş iki grup bulunur. Bunlardan biri deney, öteki kontrol grubu olarak kullanılır (Karasar, 2003). Çalışmada, deney grubunda üniteler P_jDÖ ile, kontrol grubunda müdahale edilmeden işlenmiştir. Bu araştırmada deneysel desen kullanılmasının nedeni görsel sunu uygulamalarının etkililiğini ortaya koymaktır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı; ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumuna etkisini bulmaktır. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki alt amaçlara cevap aranmıştır:
(*i*) İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün kullanılması öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumunu etkiler mi?
(*ii*) İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün kullanılması öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu etkiler mi?

Çalışma Grubu

Araştırma, İstanbul ili, Esenler ilçesi, Engin Can Güre İlköğretim Okulu dördüncü sınıf A ve B şubelerinde uygulanmıştır. A şubesi, kontrol grubu; B şubesi deney grubu olarak kullanılmıştır. A ve B şubelerinde kırk dörder öğrenci bulunmaktadır. A şubesi on yedi kız, yirmi yedi erkek; B şubesi on beş kız, yirmi dokuz erkek öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın evreni ilgili okulun tüm dördüncü sınıf öğrencileridir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen "Görsel Sunu Tutum Ölçeği" ve "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği" olmak üzere iki veri toplama aracı uygulanmıştır. Her iki ölçeğin geçerlik analizi için faktör analizi tekniği kullanılmıştır ve çalışma grubunun sayısının faktör analizi yapılmaya uygun olup olmadığını anlamak amacıyla KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) Testi, ölçme araçlarının faktör yapılarına ayrışıp ayrışmayacağını anlamak amacıyla da Bartlett's Testi yapılmıştır.
Görsel Sunu Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması
Bu ölçek, ilköğretim öğrencilerinin görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumunu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek, otuz dört maddeden oluşmuştur. Maddelerle ilgili cevaplar dörtlü likert tipi hazırlanan cevap anahtarına işaretlenmiştir. Hazırlanan 34 maddelik ölçek Geçerlik ve Güvenirlik analizlerinin yapılması amacıyla ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıfa devam eden 218 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Uygulama sonucunda KMO değeri .897, Barlett Testi sonucu ise .001 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuçlara dayanılarak yapılan faktör analizinde sekiz faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Maddelerin tamamı birinci faktörle yük değere sahiptir. Bu nedenle ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olabileceği düşünülmüştür. Fakat maddelerden on dokuzu dağınık bir şekilde diğer faktörlerle de yük değere sahip çıkmıştır.
Bundan sonra ölçeğin iç tutarlılık katsayısı, madde kalan, madde toplam ve madde ayırt edicilik analizleri yapılmıştır. Bu analizlerin tümü sonucunda on dokuz maddenin atılmasına karar verilmiştir. Bu işlemden sonra kalan on beş madde üzerinden tekrar faktör analizi yapılmış bu analizde eigen değeri "1"in üzerinde tek faktör çıkmıştır. Bu faktörün öz değeri 4.574 açıkladığı varyans yüzdesi ise 45.739 olarak tespit edilmiştir. Tüm

maddeler arasında .001 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmaktadır. Bu faktörün öz değeri 6.502 açıkladığı varyans yüzdesi ise 43.345 olarak tespit edilmiştir. Tüm maddeler arasında .001 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Tablo 1. *Görsel Sunu Tutum Ölçeği'nin Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayısı*

Görsel Sunu Tutum Ölçeği	güvenirlik katsayısı
	.91

Tablo 1 incelendiğinde ölçme aracının Cronbach Alfa Katsayısı -alt sınır olan .60'dan büyük- .91 olarak tespit edildiği görülmektedir. Her bir maddenin madde toplam, madde kalan ve madde ayırt edicilik değeri .001 düzeyinde anlamlı bulunmuştur**.** Bu durum "Görsel Sunu Tutum Ölçeği"nin bütün maddelerinin güvenilir olduğunun kanıtıdır.

Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Bu ölçek, ilköğretim öğrencilerinin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek için öncelikle uzman görüşleri alınarak yirmi madde oluşturulmuş ve ilköğretim dördüncü sınıfa devam eden 214 öğrenci üzerinde uygulanmıştır. Uygulama sonucunda KMO değeri .893, Barlett Testi sonucu ise .001 düzeyinde anlamlıdır. Bu sonuçlara dayanarak yapılan faktör analizi sonucunda yedi faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Maddelerin tamamı birinci faktörle yük değere sahiptir. Bu nedenle ölçeğin tek faktörlü bir yapıya sahip olacağı düşünülmüştür. Fakat ölçekteki on madde dağınık bir şekilde diğer faktörlerle de yük değere sahip çıkmıştır.
Bundan sonra ölçeğin iç tutarlılık katsayısı, madde kalan, madde toplam ve madde ayırt edicilik analizleri yapılmıştır. Bu analizlerin tümü sonucunda on maddenin atılmasına karar verilmiştir. Bu işlemden sonra kalan on madde üzerinden tekrar faktör analizi yapılmış bu analizde eigen değeri "1"in üzerinde tek faktör çıkmıştır. Bu faktörün öz değeri 4.574 açıkladığı varyans yüzdesi ise 45.739 olarak tespit edilmiştir. Tüm maddeler arasında .001 düzeyinde anlamlı ilişki bulunmaktadır.

Tablo 2. *Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği'nin Cronbach Alpha İç Tutarlılık Katsayısı*

Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği	güvenirlik katsayısı
	.82

Tablo 2'de de görüldüğü gibi ölçeğin Cronbach Alfa ile yapılan iç tutarlılık katsayısı .82 olarak bulunmuştur. Her bir maddenin madde toplam, madde kalan ve madde ayırd edicilik değeri .001 düzeyinde anlamlıdır. Bu durum "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği"nin bütün maddelerinin güvenilir olduğunun kanıtıdır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmanın ilk aşamasında deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere "Görsel Sunu Uygulamaları Tutum Ölçeği" ve "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Öğrencilere sunu ile ilgili açıklayıcı bilgi verilmemiştir. Sadece sunu tanımı yapılmıştır.
Deney grubu ile kontrol grubu eş zamanlı olarak ünitelere başlamış ve eş zamanlı olarak üniteleri sonlandırmıştır. Sosyal bilgiler dersleri; deney grubundaki öğrencilerle P_jDÖ ile, kontrol grubundaki öğrencilerle müdahale edilmeden işlenmiştir. İkinci ünitenin sonunda hem kontrol grubundaki hem de deney grubundaki öğrencilere "Görsel Sunu Uygulamaları Tutum Ölçeği" ve "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği" tekrar uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin değerlendirilmesinde SPSS 12.0 paket programı kullanılmıştır. İki değişken arasındaki farkı, kontrol ve deney grubu arasındaki farkı sınamak için t testi teknikleri yapılmıştır.
(*i*) "İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün kullanılması öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumunu etkiler mi?" amacını test etmek için, bağımsız gruplarda t testi ve bağımlı gruplarda t testi,
(*ii*) "İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün kullanılması öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu etkiler mi?" amacını test etmek için, bağımsız gruplarda t testi ve bağımlı gruplarda t testi uygulanmıştır.

BULGULAR ve YORUM

Bulgular bölümünde P_jDÖ'nün görsel sunu uygulamalarına ve sosyal bilgiler dersi tutumuna etkisi iki ayrı alt başlıkta sunulmaya çalışılmıştır.

P_jDÖ'nün Görsel Sunu Uygulamaları Tutumuna Etkisine İlişkin Bulgular

Dersin P_jDÖ yaklaşımıyla işlendiği deney grubu öğrencilerinin görsel sunu tutum ölçeği öntesti ve sontesti puan ortalamaları arasında bir fark olup olmadığına bakmak amacıyla deney grubu görsel sunu tutum ölçeği öntest-sontest arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 3. *Deney Grubuna Ait "Görsel Sunu Tutum Ölçeği" Öntest-Sontest Puan Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular*

Gruplar	N	X	Ss	T	p	Anlamlı Fark
Öntest	44	42.5	12.8	7.419	.000	Var
Sontest	44	56.2	4.6			

"Görsel Sunu Tutum Ölçeği" öntest ve sontest uygulamalarından elde edilen puanlar arasında ($p<0.01$) anlamlı bir fark vardır (Tablo. 3). Ortalamalar incelendiğinde, öntest puanı 42.5 iken sontest puanının 56.2 olduğu görülmektedir. Ortalamada anlamlı bir artışın olması, deney grubunda P_jDÖ'nün kullanılmasının görsel sunuya yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Dersin müdahale edilmeden işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin görsel sunu tutum ölçeği öntesti ve sontesti puan ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına bakmak amacıyla kontrol grubu görsel sunu tutum ölçeği öntest-sontest arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 4. *Kontrol Grubuna Ait "Görsel Sunu Tutum Ölçeği" Öntest-Sontest Puan Karşılaştırmasına İlişkin Bulgular*

Gruplar	N	X	Ss	t	p	Anlamlı Fark
Öntest	44	47.1	9.3	.835	.408	Yok
Sontest	44	48.2	5.6			

Tablo 4'e göre, kontrol grubunda, "Görsel Sunu Tutum Ölçeği" öntest ve sontest uygulamalarından elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır ($p>0.05$). Kontrol grubu öğrencilerinin görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumlarında anlamlı bir değişme meydana gelmediği söylenebilir.

P_jDÖ'nün Sosyal Bilgiler Dersi Tutumuna Etkisine İlişkin Bulgular

Dersin P_jDÖ yaklaşımıyla işlendiği deney grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği öntesti ve sontesti puan ortalamaları arasında bir fark olup olmadığına bakmak amacıyla deney grubu sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği öntest-sontest arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 5. *Deney Grubuna Ait "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği" Öntest-Sontest Puan Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular*

Gruplar	N	X	Ss	t	P	Anlamlı Fark
Öntest	44	30.6	5.9	7.799	0.000	Var
Sontest	44	37.1	2.3			

Tablo 5 incelendiğinde, deney grubunda "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği" öntest ve sontest uygulamalarından elde edilen puanlar arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmektedir ($p<0.01$). Farkın kaynağını anlamak için ortalamalara bakıldığında, ön test puanı 30.6, son test puanı 37.1 bulunmuştur. Bu da ortalamada anlamlı bir artışın olduğunun göstergesidir. Elde edilen bu sonuç, deney grubunda P_jDÖ'nün sosyal bilgiler dersine yönelik olumlu tutum geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymaktadır.

Dersin müdahale edilmeden işlendiği kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği öntesti ve sontesti puan ortalamaları arasında farklılık olup olmadığına bakmak amacıyla kontrol grubu sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği öntest-sontest arasında karşılaştırma yapılmıştır.

Tablo 6. *Kontrol Grubuna Ait "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği" Öntest-Sontest Puan Karşılaştırmalarına İlişkin Bulgular*

Gruplar	N	X	Ss	t	p	Anlamlı Fark
Öntest	44	29.7	5.8	.449	.656	Yok
Sontest	44	30.1	5.2			

Tablo 6'ya göre, kontrol grubunda "Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği" öntest ve sontest uygulamalarından elde edilen puanlar arasında anlamlı bir fark yoktur ($p>0.05$).

TARTIŞMA

İstanbul İli Esenler İlçesi Engin Can Güre İlköğretim Okulu'nda deney grubu ve kontrol grubu öğrencilerinin yer aldığı bu çalışmada, P_jDÖ'nün öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına ve sosyal bilgiler dersine yönelik tutumlarına etkisi araştırılmıştır. Araştırmanın ilk amacı, "İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün kullanılması öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumunu etkiler mi?" şeklinde belirtilmiştir.
P_jDÖ'nün kullanıldığı deney grubu öğrencileri ile müdahale edilmeyen kontrol grubu öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Farkın kaynağını anlamak için ortalamalara bakıldığında, ön test puanı 42.5 iken son test puanının 56.1 olduğu görülmektedir. Bu da ortalamada anlamlı bir artış olduğunu göstermektedir.

P_jDÖ'nün öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına ilişkin tutumlarını arttırdığı söylenebilir. Eğer sosyal bilgiler derslerinde diğer uygulamaların yanında P_jDÖ de kullanılırsa öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına ilişkin tutumları arttırılabilir. Nitekim on bir adımlık P_jDÖ sürecinin son adımı projenin sunulması ile bitmektedir (Erden, 2002). Bu sunum sürecin, edinilen bilginin, oluşturulan ürünün tanıtımını içerebilmektedir. Öğretmen merkezli öğretimin yapıldığı sınıflarda öğrenciler topluluk önüne çıkıp konuşma yapma, fikirlerini beyan etme şansını çok sık elde edememektedir. En fazla oturdukları sırada ayağa kalkıp soruları yanıtlamakta ya da ezberlediği metni tahtada anlatmaktadırlar. P_jDÖ'nün kullanıldığı sınıflarda öğrenciler derste sessiz sakin kıpırdamadan durmak zorunda değildir. Tahtaya çıkıp sunu yaptıklarında ise başkaları tarafından yazılmış metinleri birebir anlamını kavramadan tekrar etmemektedirler. Sunularının içeriklerini zaten öğrenme süreci boyunca arkadaşları ile tartışıp oluşturdukları için konuya hâkim olmaktadırlar. Sunu esnasında görsel materyaller kullanarak sunumlarını zenginleştiren öğrenciler sunu sırasında ve sonrasında arkadaşlarıyla iletişim kurmakta, onlara sorular sormakta, gelen soruları yanıtlamaktadır. Öğrenciler bir kalabalık önünde kendi fikirlerini özgürce ifade edebilmekte, savunabilmekte, grubu ikna etme çabasını heyecansız uygulayabilmektedirler. Böylece P_jDÖ farklı özelliklere sahip pek çok çocuğun benzer hedefler etrafına birleşmesini ve onları çabalarında yüreklendirebilmeyi sağlamaktadır (Köksal, 2003). Bu sonuçlardan yola çıkarak öğretmenlerin diğer uygulamalara ek olarak, Sosyal Bilgiler derslerinde zaman zaman P_jDÖ'yü kullanmalarının öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına ilişkin tutumlarını olumlu yönde arttıracağı söylenebilir.

Araştırmanın ikinci amacı "İlköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün kullanılması öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu etkiler mi?" şeklinde belirlenmiştir.

P_jDÖ'nün kullanıldığı deney grubu öğrencileri ile müdahale edilmeyen kontrol grubu öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark vardır ($p<.05$). Farkın kaynağını anlamak için ortalamalara bakıldığında, öntest puanı 30.6 iken sontest puanının 37.1 olduğu görülmektedir. Bu sonuç ortalamada anlamlı bir artışın olduğunu ortaya koymaktadır.

P_jDÖ'nün öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarını arttırdığı söylenebilir. Sosyal bilgiler derslerinde P_jDÖ kullanılırsa, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine ilişkin tutumlarının arttırılması mümkün olacaktır. Çünkü P_jDÖ'de öğretmenler öğrencilerin aktif olmasını sağlamakta böylece de araştıran, inceleyen ve düşünen öğrencilerin bilgiye ulaşmasını sağlamakta, bilgilerini anlamlı bütünler halinde kullanarak problemlere çözümler getirmeleri için en uygun ortamı oluşturmaktadır (Yıldız, 2004). Bu pozitif yönlü artış, öğretmen merkezli öğretimde öğrencilerin pasif alıcı durumunda olmalarına, P_jDÖ'de ise aktif, tartışabilen, araştıran, sunu yapan öğrenciler olarak derse katılmalarına bağlanabilir. Nitekim P_jDÖ öğrencilerin kendi başlarına bilgiye ulaştığı, bilgiyi analiz edip kullandığı ve paylaştığı önemli kazanımlar sağlayan bir yaklaşımdır (Vural, 2004).
Demirel ve diğerleri (2001) tarafından P_jDÖ'nün öğretim süreci ve öğrenci tutumlarına etkisi araştırılmış ve deney ve kontrol grubu ön-son tutum puanları üzerinde yapılan istatiksel işlemler sonucunda anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Bunun nedeni olarak da öğrencilerin artan sorumlulukları ve etkinliklerin öğrenciler için bir yük olarak algılanması gösterilmiştir. Ancak araştırmamızda etkinliklerin, sunuların bu şekilde algılanmadığı gözlenmiştir. Çocukların bu aktiviteleri severek yaptıkları, hatta öğretmenden sosyal bilgiler dersini takip eden bir saatlik derste de çalışmalara devam etmek için izin istedikleri göz önünde tutulursa artan sorumlulukların, çalışmanın yapıldığı grupta derse yönelik tutuma pozitif etki yarattığı açıkça gözlenmiştir.

P_jDÖ'nün kullanıldığı derslerde öğrencilerin derse olan tutumlarının olumlu yönde arttığına ilişkin olarak Özdemir (2006)'in, Çıbık (2006)'ın, Yavuz (2006)'un ve Gültekin (2005)'nin araştırmaları ile paralel sonuçlara ulaşılmıştır. Özdemir (2006), araştırmasında P_jDÖ'nün öğrencilerin geometriye yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir. Ayrıca Çıbık (2006), projeye dayalı öğrenme yaklaşımının öğrencilerin fen bilgisi dersine yönelik tutumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Yavuz (2006), proje tabanlı öğrenme modelinin kimya eğitimi öğrencilerinin çevre bilgisi ile çevreye karşı tutumlarına olan etkisinin değerlendirilmesi isimli araştırmasında "Proje Tabanlı Öğrenme ile öğrencilerin çevre hakkındaki bilgileri arttırılırken, bu konudaki tutumları ile davranışları da geliştirilebilir" şeklindeki sonuç cümlesini tezinde ifade etmiştir. Gültekin (2005) de "İlköğretim Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Proje Tabanlı Öğrenme'nin Öğrenme Ürünlerine Etkisi" adlı araştırmasında, proje tabanlı öğrenmenin geleneksel öğretime göre öğrenciye zengin öğrenme yaşantıları sağlayarak öğrencileri öğrenme sürecinde mutlu ettiği sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlardan yola çıkarak P_jDÖ'nün kullanıldığı derste, derse yönelik öğrenci tutumunun olumlu yönde pozitif olarak arttığı söylenebilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmada toplanan verilerin analizi ile elde edilen bulgular doğrultusunda ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumunu olumlu yönde arttırdığı tespit edilmiştir ($p<.05$). Nitekim tüm P_jDÖ süreçleri bir sunum ile sona ermektedir (Erden, 2002). Bu son adım öğrencilerin severek gerçekleştirdiği bir paylaşımı oluşturmaktadır.

Araştırmadan elde edilen ikinci sonuç olarak ilköğretim dördüncü sınıf sosyal bilgiler dersi "İnsanlar ve Yönetim" ile "Uzaktaki Arkadaşlarım" ünitelerinde P_jDÖ'nün öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik tutumunu olumlu yönde arttırdığı tespit edilmiştir ($p<.05$). Bu sonuç, Demirel ve diğerleri (2001) tarafından P_jDÖ'nün öğretim süreci ve öğrenci tutumlarına etkisinin araştırıldığı ve deney ve kontrol grubu ön-son tutum puanları arasında anlamlı bir farkın bulunmadığı araştırması ile paralellik sergilememektedir. Özdemir (2006), Çıbık (2006), Yavuz (2006) ve Gültekin (2005)'nin P_jDÖ'nün kullanıldığı derslerde öğrencilerin derse olan tutumlarının olumlu yönde arttığına ilişkin araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir.
Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler getirilebilir:
(*i*) 2005 İlköğretim Programı'nın uygulamada kullanımının sağlanması ve yararlarından dolayı P_jDÖ'nün sıklıkla kullanımı teşvik edilebilir.
(*ii*)MEB tarafından öğretmenlere, derslerde uygulamalarına yardımcı olmak açısından, P_jDÖ'nün nasıl kullanılacağına ilişkin hizmet içi eğitim verilebilir.
(*iii*) Görsel sunu uygulamaları, sosyal bilgiler dersi öğretim programı içinde geliştirilmesi öngörülen beceriler arasında, görsel sunu becerileri adıyla yer alabilir.
(*iv*) Okulöncesi eğitimi alan öğrencilerle, okulöncesi eğitimi almayan öğrencilerin görsel sunu uygulamalarına yönelik tutumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığı incelenebilir.

KAYNAKLAR

Baltaş, Z. (2004). *Akılda ve yürekte iz bırakan sunuş etki yaratan konuşmacının el kitabı* (2. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Bingaman, C. E. (1993). *Etkili sunuş kişisel gelişim ve yönetim dizisi*. İstanbul: Rota Yayınları.

Bradbury, A. (2006). *Başarılı sunum teknikleri*. (Çev. H. Elçi). İstanbul: Kaizen.

Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.

Collins, J. (1998). *Başarılı Sunum Kendi Kendini Geliştirme Programı* (Çev. A. C. Akkoyunlu). İstanbul: Doğan.

Çıbık, A. Ş., 2006, 'Proje tabanlı öğrenme yaklaşımının fen bilgisi dersinde öğrencilerin mantıksal düşünme becerilerine ve tutumlarına etkisi', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirel, Ö. ve diğerleri (2001). Proje tabanlı öğrenme modelinin öğrenme sürecine ve öğrenci tutumlarına etkisi. *10. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi* (sf. 879-889). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

Erdem, M. (2002). "Proje tabanlı öğrenme". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 22,* 172-179.

Gültekin, M. (2005). "İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde proje tabanlı öğrenmenin öğrenme ürünlerine etkisi". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*. *5*(2), 548-556.

Helle, L.; Tynjälä, P. and Olkınuora, E. (2006). Project-based learning in post-secondary edycation – theory, practice and rubber sling shots. *Higher Education*. *51*, 287-314.

Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (12. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.

Köksal, H.(2003). *Kalite gerçeği.* İstanbul: Akademi.

Özdemir, E., 2006, 'Proje tabanlı öğrenmenin öğrencilerin geometri başarılarına ve geometriye yönelik tutumlarına etkisinin araştırılması', Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Peel, M. (1998). *Bir haftada başarılı sunuş*. İstanbul: Globus.

Stuart, C. (2002). *Başarıya giden yolda etkili konuşma yöntemleri* (Çev. E. Kılıç). İstanbul: Alfa Yayınları.

Vural, B. (2004). *Eğitim-öğretimde planlama, ölçme ve stratejiler* (2. Basım). İstanbul: Hayat.

Yavuz, S., 2006, 'Proje tabanlı öğrenme modelinin kimya eğitimi öğrencilerinin çevre bilgisi ile çevreye karşı tutumlarına olan etkisinin değerlendirilmesi', Yayınlanmamış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi.

Yıldız, N. (2004). *Proje tabanlı öğrenme modeli. Eğitimde İyi Örnekler Konferansı.* İstanbul: Sabancı Üniversitesi.

URL-1, http://www.bie.org/pbl/pblhandbook/intro.phb, 16 Şubat 2005 tarihinde indirilmiştir.